

Overwegende voorts, dat het gemis eener behoorlijke instructie voor heeren sectie-dokters in niet geringe mate aan het ontstaan van klachten bevorderlijk is;

Overwegende eindelijk, dat de resultaten van het ingestelde onderzoek naar medegedeelde feiten, zooals die feiten nader zijn toegelicht, een ontslagname of een ontslaggeven niet wettigen;

Zonder thans in een onderzoek te treden naar de vraag of de heeren sectie-dokters bevoegd zijn of het recht hebben, tusschentijds hun ontslag te nemen;

Besluit:

aan Burgemeester en Wethouders op te dragen de heeren sectie-dokters uit te noodigen om hun verzoek tot ontslag terug te nemen.

De sectie-dokters hebben hierop geantwoord, dat zij zich bereid verklaren hun functie te blijven waarnemen in het vertrouwen, dat met bekwamen spoed een instructie zal worden samengesteld, waarin de plichten en rechten der sectie-dokters nauwkeurig worden omschreven en dat zij zich veroorloven de noodzakelijkheid uit te spreken, dat het ontwerp dezer instructie een punt van bespreking uitmake tusschen de bevoegde autoriteit der gemeente enerzijds en de Afdeeling Zuid-Limburg der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst anderzijds, ten einde tot een door allen gewenscht resultaat te komen.

P. MUNTENDAM.

INGEZONDEN.

BESMETTELIJKHEID VAN TUBERCULOSE.

Geachte Redactie,

Mag ik u nog eenige plaatsruimte vragen, om collega VAN DANTZICH te beantwoorden?

Allereerst een prioriteitskwestie (blz. 436 onder 1°). Ik maakte op blz. 380 de opmerking, dat de vraag, die VAN DANTZICH zich stelde (zie blz. 226 regel 12), door hem niet werd beantwoord. Collega VAN DANTZICH zegt nu: „dat heb ik „zelf in mijn brochure al medegedeeld, zie maar op blz. 32”. Zeker; op blz. 25 is het zelfs reeds te lezen, maar ik zou willen vragen of het, laat ik maar zeggen, beleefd tegenover den lezer is, eerst boven hoofdstuk I (blz. 6—9 van de brochure) te schrijven „inrichting van het onderzoek”, dan den lezer tot blz. 24 in den waan te laten, dat de schrijver dat onderzoek zal gaan verrichten, om op blz. 25—32 dezen te vertellen, dat hij iets anders gaat doen.

Dit trof mij alleen als een eigenaardige (geen foutieve) manier van werken en ik heb er dan ook zelfs geen *aanmerking* op gemaakt, maar het alleen op blz. 380 geconstateerd en wel voornamelijk, omdat de referent, dr. VERRIJN STUART, er overheen gleed en uit diens referaat kon worden opgemaakt, dat de schrijver de vraag wèl had beantwoord.

Wat mijn eerste *aanmerking* op blz. 381 betreft (correspondeerende met blz. 436 onder 2°.) vind de heer VAN DANTZICH het door mij gewenschte vergelijkend onderzoek „volkomen overbodig”.

Dat is jammer voor den schrijver. Hij dacht er eerst anders over. Op blz. 25 van meergenoemde brochure beklagt de schrijver zich, dat hij met die 300 gevallen reeds zulk een moeite heeft gehad, dat hij het vergelijkend onderzoek over een groep van 6200, die daarvoor in aanmerking zouden komen, maar nalaten zou *wegens te groote kosten aan tijd en geld*.

Hier ziet de schrijver dus wel degelijk het groote belang in, dat vergelijkend onderzoek te verrichten; immers zijn eigen woorden zijn: „Het spreekt „van zelf, dat het in alle opzichten veel beter ware geweest, indien voor alle „in die 4½ jaar overleden personen in weduwstaat de doodsoorzaak van de „wederhelft was opgespoord. Echter was dit practisch onmogelijk of liever „het had zulk een schat van tijd en geld gekost dat het onderzoek daardoor „voor mij onuitvoerbaar geworden was”. Maar waarom dan niet bijv. van die 6200 er een 300-tal bewerkt ter vergelijking? Want dat een vergelijkend onderzoek broodnoodig was, blijkt uit de geheele verdere bewerking. Maar het gemis van dat vergelijkend onderzoek was, zooals ik op blz. 381 aan het slot van mijn eerste aanmerking neerschreef, alleen een groote *leemte*; nu de heer VAN DANTZICH echter gaat beweren, dat een vergelijkend onderzoek „overbodig” was, wordt het een *fout*.

Vervolgens — en dit is het cardinale punt — mijn tweede aanmerking op blz. 381 (correspondeerend met blz. 437 onder 3°. en de foutieve redeneering op blz. 32 der brochure).

Ik ben in de motiveering van deze aanmerking te vluchtig geweest en daardoor onduidelijk en het doet mij daarom genoegen, door het antwoord van collega VAN DANTZICH de gelegenheid te krijgen in dezen uitvoeriger te zijn.

De zaak is deze: Wij nemen een zeker aantal a in een bepaald aantal jaren overleden wed. (weduwen en weduwnaren). Wij verdeelen deze in 2 groepen; groep b overleden aan tuberculose, groep c overleden aan andere ziekten. Wij stellen, dat de doodsoorzaken van de vóór-overleden echtgenooten van deze wed. niets te maken heeft met de doodsoorzaken van de wed. Wij stellen voorts, dat bijv. van deze vóór-overleden echtgenooten p pCt. aan tuberculose is overleden; dàn, zegt VAN DANTZICH, zal van de vóór-overleden echtgenooten van groep b p pCt. aan tuberculose zijn overleden en van de vóór-overleden echtgenooten van groep c eveneens p pCt.

Deze redeneering nu, die de *grondslag* van de verdere becijferingen in de brochure is, schijnt op het eerste gezicht luce clarius en is toch fontief.

Ziehier mijn bewijs. In tabel IIb van zijn brochure vertoont VAN DANTZICH de structuur van de levende bevolking in weduwstaat boven het 20ste jaar; in tabel IIIb de gemiddelde jaarlijksche totaalsterfte van deze wed.; in tabel Vb de sterfte aan tuberculose van dezelfde rubriek van personen. Uit de combinatie II b —III b kan men nu construeeren een tabel α , bevattende de structuur van de in één jaar overleden personen in weduwstaat (dus van groep $a = b + c$). Uit de combinatie II b —V b kan men construeeren een tabel β , bevattende de structuur van de in één jaar aan tuberculose overleden personen in weduwstaat (dus van groep b), en uit de combinatie α — β een tabel γ , bevattende de structuur van de in èèn jaar aan niet-tuberculose overleden personen in weduwstaat (dus van groep c).

Vervolgens kan uit tabel β de gemiddelde leeftijd berekend worden van

de wed. van groep *b*, en eveneens uit tabel γ de gemiddelde leeftijd van groep *c*. De eerste (van groep *b*) blijkt ongeveer 57 jaar te zijn, de tweede (van groep *c*) ongeveer 70 jaar. De vóór-overleden echtgenooten van groep *b*. zijn dus gemiddeld overleden voór hun 57ste jaar; de vóór-overleden echtgenooten van groep *c* voór hun 70ste jaar, dus zijn de vóór-overleden echtgenooten van groep *b* gemiddeld op jongeren leeftijd overleden dan de vóór-overleden echtgenooten van groep *c* en hebben *dientengevolge* méér kans gehad aan tuberculose te zijn overleden. *Diè kansen* verhouden zich als 28 en 16.

In plaats dus dat, zooals VAN DANTZICH meende, de kans om aan tuberculose te sterven voor de vóór-overleden echtgenooten van groep *a* was 17 pCt., van groep *b* 17 pCt., van groep *c* 17 pCt., is zij werkelijk voor de vóór-overleden echtgenooten van groep *a* 17 pCt., van groep *b* 28 pCt., van groep *c* 16 pCt., *altijd nog steeds niet besmettelijkheid verondersteld*.

Ik hoop collega VAN DANTZICH nù te hebben overtuigd van zijn cardinale fout.

Dit tevens voor de eerste helft van mijn derde aanmerking (correspondeerend met bl. 437, 4°. a.). Wat de tweede helft van mijn derde aanmerking betreft, zal het VAN DANTZICH bij nader inzien duidelijk worden, dat in zijn voorbeeld op blz. 33 van zijn brochure de sterftekans aan tuberculose bij de ééne groep $\frac{10}{100}$ bij de andere $\frac{40}{900}$ is; en de verhouding van deze twee breuken

is $2\frac{1}{4}$ en niet 2, zoodat de breuk $2\frac{1}{4}$ niet correspondeert met de veronderstelde *verdubbelde* sterftekans. Deze, betrekkelijk kleine aanmerking heb ik vermeld om volledig te zijn ten opzichte van de argumenten tegen stelling II, maar vooral, omdat in zijn referaat dr. VERRIJN STUART eenigszins den nadruk op deze breukenverhouding legde.

Verder de „andere aanmerkingen” (bl. 437 onder 5°). Deze betroffen deels gevolgen van de foutieve eerste stelling of analoge fouten, zooals des schrijvers verwondering over het niet overeenstemmen van de tabellen XV en XVI, die niet moeten overeenstemmen; deels minder nauwkeurige berekeningen, bijv. het door referent op blz. 226 medegedeelde getal 97.7. Immers

$$\begin{array}{r} 5.31 \\ 0.564 \\ \hline 2.43 \\ 0.403 \end{array} \times 100 \text{ is } 114 \text{ en niet } 97.7.$$

De heer VAN DANTZICH zal mij, hoop ik, verschoonen, hierop verder in te gaan.

In de laatste alinea van zijn antwoord is VAN DANTZICH wel zoo goed te zeggen, dat hij aan mijn kritiek geen groote waarde kan toekennen. Dit is natuurlijk een kwestie van appreciatie, waarover niet te debatteeren valt.

Ten slotte kan VAN DANTZICH van mijn voorstanderschap van de door hem gewenschte regeling overtuigd zijn. Voordat ik zijn brochure had gelezen, heb ik ongeveer hetzelfde denkbeeld verkondigd op een vergadering van den geneeskundigen kring te Groningen, bij de behandeling van het rapport van de commissie ter herziening van de wet op de besmettelijke ziekten, waar door haar (*Ned. Tijdschr. v. Geneesk.* 1905, I, blz. 1573) de verplichte aangifte van lijders aan tuberculose wordt verdedigd. Ik heb toen betoogd, dat het

m. i. veel beter was, wanneer alle medici altijd van iedere ziekte en van ieder sterfgeval aan een bepaalden, bij den Centralen Gezondheidsraad verbonden medicus-statisticus, eventueel gevraagde opgaven moesten inzenden ter bewerking van welke statistiek ook; want de instelling van een vaste afdeeling medische statistiek onder deskundige leiding is meer dan noodig.

Zegt WESTERGAARD niet in: „Die Lehre von der Mortalität und Morbilität“: „So ist denn an der Schwelle des 20. Jahrhunderts eine feste Grundlage für manche Gebiete der Sterblichkeits- und Krankheitsstatistik gewonnen. Es fehlen.....” en verder „und macht sich in manchen Abhandlungen besonders der medizinischen Statistik der Dilettantismus breit”. Het is jammer, dat VAN DANTZICH in zijn brochure deze uitspraak niet heeft gelogenstraft.

Hoogachtend

Kollum, 19 Febr. 1906.

Dr. A. SCHUCKINK KOOL.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

BERLIJN. — **De militaire geneeskunde en de Keizer.** Den nieuw benoemden leider van den geneeskundigen dienst van het Duitsche leger, prof. SCHJERNING, is het recht toegekend om eens in de drie weken den Keizer persoonlijk mededeeling te doen en wenscht kenbaar te maken omtrent zijn tak van dienst (Recht zum Immediatvortrag). Men verwacht hiervan goede gevolgen voor de gezondheidsverzorging in het leger (*Deutsche med. Wochenschr.*).

— **Demonstratie-vereeniging.** Er heeft zich te Berlijn een „zwanglose Demonstrations-Gesellschaft” gevormd, wier doel is het houden van korte demonstraties, die niet zijn uitgewerkt tot een wetenschappelijke voordracht. Tot dusver werden deze in de wetenschappelijke vereenigingen gehouden „vor der Tagesordnung” en kwamen zij, door de haast, niet altijd tot haar recht, terwijl de wetenschappelijke voordrachten dikwijls moesten worden uitgesteld als een aantal demonstraties moesten voorafgaan. Ook mededeelingen uit de gewone praktijk zullen in de vereeniging welkom zijn. Voor de demonstraties worden 10—15 minuten, voor de discussie 5 minuten toegestaan (*Allg. med. Centralz.*).

MÜNCHEN. — **Schoolartsen.** Een rapport omtrent een geneeskundig schooltoezicht, naar Berlijnsch model en naar de wenschen van de artsen van München ingericht, is bij den stedelijken raad van München ingekomen. De kinderen worden volgens dit plan onderzocht, als zij op school komen en als zij er 3, 7 en 8 jaar hebben vertoefd. De kinderen, die voortdurend toezicht noodig hebben, zullen dit deelachtig worden. Verder zullen de kinderen, die door het hoofd der school van ziekte worden verdacht, (niet naar hun dokter worden verwezen, maar) door den schoolarts worden onderzocht. Deze moet alle hem toegewezen scholen viermaal per jaar bezoeken. Er komen 18500 kinderen onder het toezicht. De 18 schoolartsen krijgen ieder een jaarwedde van 1000 Mk., behalve de door en uit hun midden te kiezen „Obmann”, die 1500 Mk. krijgt. Verder worden een otoloog en een ophthalmoloog aangesteld met 250 Mk. salaris (*Münch med. Wochenschr.*).